

Texts dal disc

Lecziun 11

Che scoulaziun ho'L/ho'La?

> *sar Gilli*

< *duonna Dora*

- > Possi entrar?
- < Ch'El vegna be aint, sar Gilli. Ch'El piglia piazza.
- > Allegra, duonna Dora.
- < Schi ch'El rapporta, sar directur. El ho gieu divers candidats chi s'haun preschantos hoz. Cu sun ieus ils discuors da preschentaziun?
- > Schi. A sun stos candidats e candidatas. Impustüt duos am peran da gnir in dumanda.
- < E que füssan?
- > Üna es üna duonna da vainchases ans, Susette Gantenbein, ed ün hom da vainchoch ans, Josè Casparis.
- < Vo bain. Che rapporta'L?
- > Eau cumainz cul hom.
- > D'accord.
- < Dimena. Sar Casparis ho üna scoulaziun ün pô speciela. El ho fat il gimnasi culs rams fundamentels da lingua, zieva ho'l stüdgio matematica a l'universited da Neuchâtel, in tuot quatter semesters. Lura ho'l vis la pussibilitad da passanter ün an da stüdi in America. A nu es ieu lönch ch'el ho interruiot il stüdi e 'ho miss a fer da guida turistica cun turistas e turists da lingua tudas-cha, francesca e taliauna. Quellas trais linguas discuorra'l bain.
- > Interessant.
- < Ma na be que. Cun que cha sia mamma es spagnöla, ho'l discurriu a chesa spagnöl e tudas-ch da pitschen insü. Si'agenzia ho profito da que ed al ho surdo da mner a turists americauns in America dal süd.
- < Fo impreschiun.
- > Schi. Eau d'he gieu l'impreschiun fich flexibla e dinamica da quista persuna. Que's bada ch'ella es viageda e ch'ella so ir intuorn culla gliud.
- < Bain. Cu es il nom? El m'es schmütscho.
- > Josè Casparis.
- < Josè pervi da la mamma spagnöla. Ed uossa, la duonna.
- > Suzette Gantenbein ho la scolaziun pü professiunela. Ella ho fat il gimnasi cul ram fundamentel economia e e dret e zieva üna scoula ota da turissem. Las scoulas primaras ho'la fat in Svizra francesca. Il gimnasi ad Aarau. Ella es dimena bilingua per que chi riguarda il tudas-ch ed il frances. Inglais ho'la gieu al gimnasi. Ma ella ho eir fat ün stage in Ingialterra, cun que ch'ella ho paraints chi haun ün hotel a Brighton.
- < Quaunt lönch è 'la steda in Ingialterra?
- > Ch'Ella spetta. Eau stögl garder zieva. Mez an.
- < E cu es que cul taliaun?
- > Ün cuors intensiv a Siena. Ma ella ho dit ch'ella füss pronta da's perfecziuner successivmaing. Dal rest s'interessa ella pella piazza perque cha sieu hom ho surpiglio üna lavur cò in nossa regiun.
- < Perche la propuona'L pella stretta tscherna?

- > A'm pera cha la duonna Gantenbein saja üna persuna fich seria e fideda. Ils attestats da lavur sun tuots positivs e las persunas ch'ella ho do aint per referenzas haun do bunas infurmaziuns.
- < Cu fess el uossa la rangaziun?
- > Ma que nun es uschè simpel. Las qualificaziuns sun bunas per tuots duos. L'hom es pü dinamic, que nun es üngüna dumanda. Ma tar la duonna vain intuno ch'ella saja fich cooperativa e cha'l clima da lavur saja gnieu influenzo tres que in ün möd fich favuraivel.
- < In quel cas pensi cha füss bun cha nus fessans ün seguond discuors.
- > Eau vess eir gugent, scha nus pudessans reagir uschè. Eau faiva quint da fer quista proposta. Sch'Ella es tiers schi vzaregians pü cler.
- < Bun. Ch'El tschercha da fixer ün termin per marculdi zievamezdi u per gövgia la bunura.
- > Dalum ch'eau se, chenün termin chi vo a tuots duos, La duni part.
- < Vo bain. Lura vzaregians chenün dals duos chi s'affo propcha per nos intent.
- > Bain. Lura ans bun ans vair, per intaunt.
- < Adieu. E buna lavur!

4 Dialog

- > Possi entrar?
- < Ch'El vegna be aint, sar Gilli. Ch'El piglia piazza.
- > Allegra, duonna Dora.
- < Schi ch'El rapporta, sar directur. El ho gieu divers candidats chi s'haun preschantos hoz. Cu sun ieus ils discuors da preschentaziun?
- > Schi. A sun stos candidats e candidatas. Impustüt duos am peran da gnir in dumanda.
- < E que füssan?
- > Üna es üna duonna da vainchases ans, Susette Gantenbein, ed ün hom da vainchoch ans, Josè Casparis.

10 Dialog

- > Eau d'he gieu l'impreschiun fich flexibla e dinamica da quista persuna. Que's bada ch'ella es viageda e ch'ella so ir intuorn culla glied.
- < Bain. Cu es il nom? El m'es schmütscho.
- > Josè Casparis.
- < Josè pervi da la mamma spagnöla. Ed uossa, la duonna.
- > Suzette Gantenbein ho la scolaziun pü professiunela. Ella ho fat il gimnasi cul ram fundamentel economia e e dret e zieva üna scoula ota da turissem.

12 Dictat

- > Las scoulas primaras ho'la fat in Svizra francesa. Il gimnasi ad Aarau. Ella es dimena bilingua per que chi riguarda il tudas-ch ed il frances. Inglais ho'la gieu al gimnasi. Ma ella ho eir fat ün stage in Ingialterra, cun que ch'ella ho paraints chi haun ün hotel a Brighton.

- < Quaunt lönch è 'la steda in Ingiaterra?
- > Ch'Ella spetta. Eau stögl guarder zieva. Mez an.
- < E cu es que cul taliaun?
- > Ün cuors intensiv a Siena. Ma ella ho dit ch'ella füss pronta da's perfecziuner successivmaing. Dal rest s'interessa ella pella piazza perque cha sieu hom ho surpiglio üna lavur cò in nossa regiun.

13 Dialog

- < Cu fess el uossa la rangaziun?
- > Ma que nun es uschè simpel. Las qualificaziuns sun bunas per tuots duos. L'hom es pü dinamic, que nun es üngüna dumanda. Ma tar la duonna vain intuno ch'ella saja fich cooperativa e cha'l clima da lavur saja gnieu influenzo tres que in ün möd fich favuraivel.
- < In quel cas pensi cha füss bun cha nus fessans ün seguond discuors.
- > Eau vess eir gugent, scha nus pudessans reagir uschè. Eau faiva quint da fer quista proposta. Sch'Ella es tiers schi vzaregians pü cler.

17 Dialog

- < Dimena. Sar Casparis ho üna scoulaziun ün pô speciela. El ho fat il gimnasi culs rams fundamentels da lingua, zieva ho'l stüdgio matematica a l'universited da Neuchâtel, in tuot quatter semesters. Lura ho'l vis la pussibilitè da passanter ün an da stüdi in America. A nu es ieu lönch ch'el ho interruiot il stüdi e 'ho miss a fer da guida turistica cun turistas e turists da lingua tudas-cha, francesa e taliauna. Quellas trais linguas discuorra'l bain.
- > Interessant.
- < Cun que cha sia mamma es spagnöla, ho'l discurrieu a chesa spagnöl e tudasch da pitschen insü. Si'agenzia ho profito da que ed al ho surdo da mner a turists americauns in America dal süd.

22 Dialog

- < In quel cas pensi cha füss bun cha nus fessans ün seguond discuors.
- > Eau vess eir gugent, scha nus pudessans fer uschè. Eau faiva quint da fer quista proposta. Sch'Ella es tiers schi vzaregians pü cler.
- < Bun. Ch'El tschercha da fixer ün termin per marculti zievamezdi u per gövgia la bunura.
- > Dalum ch'EAU se, chenün termin chi vo a tuots duos, La duni part.

Lecziun 12

Üna chesa da bellezza

> *duonna*

< *hom (architect)*

- > Che disch da la chesa cha Jon e Tina haun fabriccho? Ün vaira palazi!
- < Schi,schi. A varegian eir pajo la sundscha da la giatta. Ma ella nun es be granda, ella es eir fich bella. üna chesa da bellezza.
- > A'm vain bod mel a penser cha nus hegians da turner aint il stret da nossa abitaziunetta da trais staunzas. Ün pover tabausch.
- < Ma uschè mela nun è 'la , noss'abitaziun.
- > Ponderescha ün pô. Uossa cha noss duos iffaunts sun pitschens, vo que güst auncha. Ma cur cha vaun a scoula, stu minchün avair sia eгна staunza. A nu vo oter. E lura. Nus nu savains bod na pü inua metter la roba. A mauncha ün local aposta per depositer qualchosa. Ün tschoc u ün sgabuz.
- < Pervi dals iffaunts hest radschun e pervi dal deposit eir. Ma da l'otra vart, scha s'ho memma bger lö, as tegna sü bger plunder.
- > Cler ch'eau d'he radschun. Nus pudessans bain garder intuorn scha nus nu chattessans da cumprer qualchosa. Ün'abitaziun pü granda u lura üna chesa.
- < Ma cu voust cha nus fatschans?
- > Jon e Tina haun eir gieu il curaschi da fabricher.
- < Schi, d'accord. Ma quels haun gieu la famiglia chi ho güdo cullas finanzas.
- > Ma nus vains eir nus spargno sün banca. E cun tieu bap d'heja eir già discurriu ün pèr voutas. El füss pront da'ns güder.
- < Nu crajer ch'eau nun hegia già fat il quint. Eir scha mieu bap ans güda, schi nu vains avuonda. Nus stuvains ir tar la banca.
- > Perche hest taunta temma da piglier sü ün credit da fabrica e zieva ün'ipoteca? Eir scha nus cumprains ün'abitaziun, vains da fer quint cun ün'ipoteca.
- < Eau sun architect. Eau vez cu cha vo scha'l debit sün ün stabel es memma grand. Eau nu vuless avair da volver mincha tschinch.
- > Ma nus pudessans fer la chesa u tscherner l'abitaziun uschè cha nus integressans tieu büro. Lura crouda davent il fit cha tü pejast uossa pels locals da büro.
- < Que d'heja penso eir eau.
- > A me nu fo que our ünguotta da spargner ün pèr ans a la lungia. In trais ans , cur cha'ls iffaunts sun pü grands, possi cumanzer a lavurer darcho eir eau dapü cu be quels 20% ch'eau lavur uossa. A fo cuvaida da ris-cher, scha's vezza che cha Jon e Tina haun fat. E quaunt lö cha'd haun.
- < Schi schi , ma ad haun eir ün clap spazi da cunagir. Bom.bom! Nu schmancher cha tü nun est üna chi cunagia gudent.
- > Hai,hai. Glivra cun quists detagls. A do firmas per cunagir u eir singulas duonnas chi vulessan gudent guadagner raps speratiers.
- < Ma bain. Lura telefoni damaun cun mieu bap. Lains garder che ch'el disch.
- > Radschun cha tü hest. Ils fits pels raps in banca nu sun al mumaint uschè ots. Que nun es mel dad investir raps.
- < Bain. Uossa guardains. Decis nu vains auncha ünguotta. Ma a füss agreabel.

2 Dialog

- > Che disch da la chesa cha Jon e Tina haun fabriccho? Ün vaira palazi!
- < Schi, schi. A varegian eir pajo la sundscha da la giatta. Ma ella nun es be granda, ella es eir fich bella. üna chesa da bellezza.
- > A'm vain bod mel a penser cha nus hegians da turner aint il stret da nossa abitaziunetta da trais staunzas. Ün pover tabausch.
- < Ma uschè mela nun è 'la , noss'abitaziun.
- > Ponderescha ün pô. Uossa cha noss duos iffaunts sun pitschens, vo que güst auncha. Ma cur cha vaun a scoula, stu minchün avair sia eгна staunza. A nu vo oter. E lura. Nus nu savains bod na pü inua metter la roba. A mauncha ün local aposta per depositer qualchosa. Ün tschoc u ün sgabuz.
- < Pervi dals iffaunts hest radschun e pervi dal deposit eir. Ma da l'otra vart, scha s'ho memma bger lö, as tegna sü bger plunder.
- > Cler ch'eau d'he radschun. Nus pudessans bain garder intuorn scha nus nu chattessans da cumprer qualchosa.

7 Dialog

- < Ma cu voust cha nus fatschans?
- > Jon e Tina haun eir gieu il curaschi da fabricher.
- < Schi, d'accord. Ma quels haun gieu la famiglia chi ho güdo cullas finzas.
- > Ma nus vains eir nus spargno sün banca. E cun tieu bap d'heja eir già discurreiu ün pêr voutas. El füss pront da'ns güder.
- < Nu crajer ch'eau nun hegia già fat il quint. Eir scha mieu bap ans güda, schi nu vains avuonda. Nus stuvains ir tar la banca.
- > Perche hest taunta temma da piglier sü ün credit da fabrica e zieva ün'ipoteka? Eir scha nus cumprains ün'abitaziun, vains da fer quint cun ün'ipoteka.
- < Eau sun architect. Eau vez cu cha vo scha'l debit sün ün stabel es memma grand. Eau nu vuless avair da volver mincha tschinchher.

11 Dictat

- > Ma nus pudessans fer la chesa u tscherner l'abitaziun uschè cha nus integressans tieu büro.
- < Que d'heja penso eir eau.
- > A me nu fo que our ünguotta da spargner ün pêr ans a la lungia. In trais ans , cur cha'ls iffaunts sun pü grands, possi cumazer a lavurer darcho eir eau dapü cu be quels 20% ch'eau lavur uossa. A fo cuvaida da ris-cher, scha's vezza che cha Jon e Tina haun fat. E quaunt lö cha'd haun.

12 Dialog

- < Schi schi , ma ad haun eir ün clap spazi da cunagir. Bom.bom! Nu schmancher cha tü nun est üna chi cunagia gugent.
- > Hai,hai. Glivra cun quists detagls. A do firmas per cunagir u eir singulas duonnas chi vuessan gugent guadagner raps speratiers.
- < Ma bain. Lura telefoni damaun cun mieu bap. Lains guarder che ch'el disch.
- > Radschun cha tü hest. Ils fits pels raps in banca nu sun al mumaint uschè ots. Que nun es mel dad investir raps.
- < Bain. Uossa guardains. Decis nu vains auncha ünguotta. Ma a füss agreabel.

Lecziun 13

Fo scu scha tü füssast da chesa

> *hom al telefon*

< *Martin*

- > Schii...
 < Schi,allegra. Es lo la firma Müller?
 > Na, a'm dischplescha El stu avoir tschernieu fos. Cò es Fontana.
 < Ch'El s-chüsa.
 > Nu fo ünguotta. Ch'El fetscha ün bel di. A bun ans vair.

< *duonna al telefon*

> *Martin*

0 *Claudia al telefon*

- < Firma Müller. Allegra.
 > Allegra.Eau vess gugent da discuorrer cun duonna Claudia Vital.
 < Schi, gugent. Ma chi d'heja da dir, es al telefon?
 > Ch'Ella s-chüsa. Eau d'he schmancho da dir chi ch'eau sun. Mieu nom es Martin Gritti.
 < Be ün mumaint,per plaschair.
 0 Schi. Cò es Claudia.
 < E cò es Martin. Chau Claudia.
 0 Eau sun stutta cha tü telefonast. Es qualchosa da speciel?
 < Schi, propcha. Taidla. Eau sun a la staziun in üna cabina. Mieu tren parta in pocha pezza.
 0 Ma cu? Partast? E nus chi vaivans fat giò ch'eau gniss tar te per ün pêr dis.
 < A nu güda ünguotta. Eau stögl ir giò la Bassa per affers.
 0 Cu fains cullas clevs da tia abitaziun?
 < Eau d'he penso landervi e d'he do las clevs a la chantunaisa.
 0 Aha.
 < Ad es fich simpel. Cur cha tü rivast, sclingiast ed ella at do las clevs.
 0 D'accord. Ma eau stögl savair cu ch'ella ho nom, tia chantunaisa.
 < Ella ho nom Champell.
 0 Champell, bain.
 < Auncha qualchosa. Taidla bain e fo que ch'eau di. Mia abitaziun ho ün alarm.
 0 Al hest miss aint?
 < Schi. Eau nun al vess miss aint, sch'eau nu vess let ultimamaing cha vegna adüna darcho ruot aint. Sest auncha cu cha'l funcziuna?
 0 Ma na, que es lönch ch'eau nu sun pü steda tar te.
 < Scha tü rivast aint, a dretta, ho que üna büschla. La clev es sü. Tü la stordschast duos voutas a schnestra.
 0 A schnestra.
 < Nu stordscher a dretta! Lura sclingia l'alarm! E que füss poch agreabel.
 0 Bain. Eau tegn adimmaint. Stordscher la clev bain a schnestra.
 < In uorden. Eau at d'he eir lascho ün bun pô roba aint illa fras-chera.Piglia que chi't gusta. Fo insomma scu scha tü füssast da chesa.
 0 Grazcha.
 < Auncha qualchosa. Ils jogurts, quels füssa bun, scha tü'ls mangessast. Uschigliö vaune a mel. La data dal lat scrouda bainbod, sch'eau m'algord inandret.
 0 Vo bain, o.k.

- < S-chüsa. Auncha qualchosa pervi da la duscha. Eau d'he stuvieu piglier giò la tenda veglia. Ella d'eira da l'impussibel. Ed uossa nun es sù üngüna.
- 0 Hai,hai. Eau sun buna da'm randscher. Üngün pisser.
- < Auncha qualchosa. La platta es veglia. A vo lönchezzas fin cha las plattas sun chodas. La pü svelta es quella davousvart a schnestra. Drouva quella scha d'es pussibel.
- 0 Vo bain.
- < Aunch'üna piculezza. La fnestra granda da stüva. Nu l'avrir! Fo il bain ! La serradura es ruotta e tü nu gnissast pü da la serrer.
- 0 Nu't fer pissers, Martin. Eau d'he scrit sù que cha tü hest dit. Fida't ün pô eir da me.
- < Vo bain. Nus nu gnaregians niauncha da'ns vzair. Eau sun davent per dapü cu duos eivnas.
- 0 In uorden. Cur ch'eau part, che dessi fer cullas clevs?
- < Las do darcho a la chantunaisa, que vo il meglider.
- 0 Bain. Grazcha fichun ch'eau poss ster in tia abitaziun. Eau nu vess savieu cu fer, scha tü nu vessast fat la spüerta.
- < Ma che t'impaisast! Que s'inclegia da se. Eau at telefon darcho a guarder scha tü t'hest chasada aint bain.
- 0 Vo bain. Fo buns affers.

2 Dialog

- > Schii...
- < Schi,allegra. Es lo la firma Müller?
- > Na, a'm dischplescha El stu avoir tschernieu fos. Cò es Fontana.
- < Ch'El s-chüsa.
- > Nu fo ünguotta. Ch'El fetscha ün bel di. A bun ans vair.

4 Dictat

- 0 Schi. Cò es Claudia.
- < E cò es Martin. Chau Claudia.
- 0 Eau sun stutta cha tü telefonast. Es qualchosa da speciel?
- < Schi, propcha. Taidla. Eau sun a la staziun in üna cabina. Mieu tren parta in pocha pezza.
- 0 Ma cu? Partast? E nus chi vaivans fat giò ch'eau gniss tar te per ün pêr dis.
- < A nu güda ünguotta. Eau stögl ir giò la Bassa per affers.
- 0 Cu fains cullas clevs da tia abitaziun?
- < Eau d'he penso landervi e d'he do las clevs a la chantunaisa.

7 Dialog

- 0 Eau tegn adimaint. Stordscher la clev bain a schnestra.
- < In uorden. Eau at d'he eir lascho ün bun pô roba aint illa fras-chera. Piglia que chi't gusta. Fo insomma scu scha tü füssast da chesa.
- 0 Grazcha.

- < Auncha qualchosa. Ils jogurts, quels füssa bun, scha tü'ls mangessast. Uschigliö vaune a mel. La data dal lat scrouda bainbod, sch'eu m'algor inandret.
- 0 Vo bain, o.k.

11 Dialog

- < Auncha qualchosa. La platta es veglia. A vo lönchezzas fin cha las plattas sun chodas. La pü svelta es quella davousvart a schnestra. Drouva quella scha d'es pussibel.
- 0 Vo bain.
- < Aunch'üna piculezza. La fnestra granda da stüva. Nu l'avrir! Fo il bain ! La serradüra es ruotta e tü nu gnissast pü da la serrer.
- 0 Nu't fer pissers, Martin. Eau d'he scrit sü que cha tü hest dit. Fida't ün pô eir da me.

14 Dialog

- < Nus nu gnaregians niauncha da'ns vzair. Eau sun davent per dapü cu duos eivnas.
- 0 Cur ch'eu part, che dessi fer cullas clevs?
- < Las do darcho a la chantunaisa, que vo il meglder.
- 0 Bain. Grazcha fichun ch'eu poss ster in tia abitaziun. Eau nu vess savieu cu fer, scha tü nu vessast fat la spüerta.
- < Ma che t'impaisast! Que s'inclegia da se. Eau at telefon darcho a garder scha tü t'hest chasada aint bain.
- 0 Vo bain. Fo buns affers.

Lecziun 14

Eau saregia da retuorn pür in gövgia

> *schef*

< *duonna Tina*

- > Dimena, duonna Tina. Eau stögl ir uossa. Eau saro da retuorn pür in gövgia intuorn las tschinch. Scha qualchün telefona, schi fo 'La il bain da dir ch'eau clama inavous in venderdi.
- < Bun
- > A saro bun be ün pô. Sia collega es amaleda ed Ella stu fer tuot be suletta.
- < A giaro eir a fer la lavur be suletta. Eau am randscharegia.
- > Vo bain. Sün mieu pult chatt'la il dictafon cun ün pêr chartas. Ch'Ella las scriva cul computer, e ch'Ella guarda da las metter aunch'hoz a la posta.
- < Vo bain. Üngün problem. Ch'El nu's fatscha pissers!
- > E lura. Quels duos artichels sur dal nouv proget da ledscha da la scolaziun professiunela, quels fo'La il bain da fotocopcher. Duos fotocopchas da minchün. Ch'Ella nota.
- < D'accord. Eau fess que gugent,ma l'apparat da fotocopcher nu funcziuna. A'm displescha da stuvair dir.
- > Darcho! Cha'l diamper!
- < Schi, el s'ho blocco be aunz. Eau d'he guardo zieva e fat tuot que cha's po fer. Che dessi fer uossa? Dessi clamer al montör?
- > Schi. D'accord. Ch'Ella al clama... Ma, na! Oramai es que uschè cha nos apparat es vegl.
- < Schi, a do adüna darcho disturbis.
- > Nus vessans da garder dad ün nouv. El es eir plaun, nos apparat. Ma eau vögl savair las cundiziuns. Cun que cha nus vains ün schmerdsch pü grand, as pudess tuot tenor stüdger scha nu valess la paina da piglier a fit ün apparat.
- < Che dessi fer?
- > Ch'Ella telefona da mner dalum ün apparat nouv. Quist teater cul apparat vegl nu pudains avoir. L'apparat nouv pero be scu soluziun provisorica. Nus stuvains avoir temp da decider che model cha nus pigliains.
- > E cu fatschi cun sias fotocopchas?
- < Ma, ch'Ella giaja sül plaun sura, tar l'architect Fravi. Quel agür nu la maglia sü, sch'Ella dumanda ün servezzan. Que nun es la prüma vouta ch'el ans güdaour da la stoppa.
- > Vo bain. Eau faro uschè.
- < Oter nu vains dad evader.
- > Schi. Ch'El taidla. Her ho telefono la firma da soft ware. A vulessan fer gnir a lur rapreschantant.
- < Che soft ware? Nu vain gnianch'in dumanda. Per quels nu d'heja temp. Eau nu d'he üngüna vöglia da müder darcho tuot il sistem.Ch'Ella scriva üna charta in mieu nom. Ella so cu ch'eau manag. Eau nu vuless pü esser disturbo da quella firma.
- > Bain. Eau d'he scrit sü.
- < Bod ch'eau vess schmancho. La daintista. Hoz in damaun d'heja fat giò ün termin culla daintista, per puschmaun. Oramai nu saro eau probabelmaing cò. Ch'Ella al telefona e dia da spuster il termin sün l'eivna chi vain. Ella po garder zieva in mieu chalender e'l fixer dad Ella our.
- < In uorden.

- > Forsa il meglder per l'eivna chi vain. Per gövgia zievamezdi.
- < Vo bain. Uossa d'heja eir eau auncha qualchosa. In venderdi zievamezdi glivressi gugent la lavur intuorn las trais, sch'El nun ho ünguotta incunter.
- > Na,na. Que stuvess funcziuner. Ma ch'Ella guarda da fer giò cun sia collega, ch'ella saja cò. Il secretariat stu esser occupo, sainza fal.
- < Eau faro mieu pussibel. Nus nu'L laschains in imbarraz.
- > Bain. Alura vains tuot. A pü tard.
- < Fin l'eivna chi vain.

2 Dialog

- > Dimena, duonna Tina. Eau stögl ir uossa. Eau saro da retuorn pür in gövgia intuorn las tschinch. Scha qualchün telefona, schi fo 'La il bain da dir ch'eau clama inavous in venderdi.
- < Bun
- > A saro bun be ün pô. Sia collega es amaleda ed Ella stu fer tuot be suletta.
- < A giaro eir a fer la lavur be suletta. Eau am randscharegia.

4 Dialog

- > Sün mieu pult chatt'la il dictafon cun ün pêr chartas. Ch'Ella las scriva cul computer, e ch'Ella guarda da las metter aunch'hoz a la posta.
- < Vo bain. Üngün problem. Ch'El nu's fatscha pissers!
- > E lura. Quels duos artichels sur dal nouv proget da ledscha da la scolaziun professionela, quels fo'La il bain da fotocopcher. Duos fotocopchas da minchün. Ch'Ella nota.
- < D'accord.

7 Dialog

- < Che dessi fer?
- > Ch'Ella telefona da mner dalum ün apparat nouv. Quist teater cul apparat vegl nu pudains avoir. L'apparat nouv pero be scu soluziun provisorica. Nus stuvains avoir temp da decider che model cha nus pigliains.
- > E cu fatschi cun sias fotocopchas?
- < Ma, ch'Ella giaja sül plaun sura, tar l'architect Fravi. Quel agür nu la maglia sü, sch'Ella dumanda ün servezzan. Que nun es la prüma vouta ch'el ans güdaour da la stoppa.
- > Vo bain. Eau faro uschè.

12 Dialog

- < Bod ch'eau vess schmancho. La daintista. Hoz in damaun d'heja fat giò ün termin culla daintista, per puschmaun. Oramai nu saro eau probabelmaing cò. Ch'Ella al telefona e dia da spuster il termin sün l'eivna chi vain. Ella po garder zieva in mieu chalender e'l fixer dad Ella our.
- < In uorden.

- > Forsa il meglider per l'eivna chi vain. Per gövgia zievamezdi.
- < Vo bain. Uossa d'heja eir eau auncha qualchosa. In venderdi zievamezdi glivress eau gugent la lavur intuorn las trais, sch'El nun ho ünguotta incunter.

15 Dictat

- < In venderdi zievamezdi glivressi gugent la lavur intuorn las trais, sch'El nun ho ünguotta incunter.
- > Na,na. Que stuvess funcziuner. Ma ch'Ella guarda da fer giò cun sia collega, ch'ella saja cò. Il secretariat stu esser occupo, sainza fal.
- < Eau faro mieu pussibel. Nus nu'L laschairs in imbarraz.
- > Bain. Alura vains tuot. A pü tard.
- < Fin l'eivna chi vain.

Lecziun 15

Quelo nu savaivi

> *Marta*

> *Robert*

- > Chau Robert.
 < Chau Marta.
 > Cu vo que?
 < Cun me vo que bain.
 > E cun te?
 < Tuot in uorden.
 > Eau d'he udieu cha tû sajast sto in Frauntscha.
 < Schi, eau sun sto ün mais in Frauntscha.
 > Eau pens cha tû varost giodieu.
 < E cu. Ad es sto stupend.
 > Ma s-chüsa. Que'm do da buonder. Che hest fat in Frauntscha?
 < Eau d'he do ün cuors da frances.
 > Lura bain.
 < Schi. ün cuors da frances da prüma qualited.
 > Dimena organiso bain?
 < Schi. Il cuors d' eira organiso fich bain.
 > Ed inua hest fat il cuors?
 < A Montpellier, giò 'l süd. Nus vaivans scoula da la damaun fin al bod zievamezdi.
 > Lura bain.
 < A mezdi vaivans üna posa per gianter. Lura vaivans auncha ün u l'oter cuors. Il rest dal zievamezdi as vaiva liber. Tuot tenor as staiva a l'universited u cha's giaiva a guarder qualchosa.
 > Interessant. E'l manger? Vais mangio bain?
 < Schi. A's mangiaiva bain. Eau, in mincha cas, d'he adüna gieu l'impreschiun cha'l manger saja bun. Natürelmaing d'eira da quellas e da quels chi vaivan adüna darcho qualchosa da reclamer. Ma sest, in Frauntscha as mangia pel solit bain.
 > Ed inua staivast? A l'universited?
 < Schi. Sül Campus. Nus vaivans üna chambra per nus, bella clera, üna maisa, üna s-chantschia e curunas.
 > Dimena tuot scu giavüscho.
 < A's po dir uschè. Hest fat bgeras cugnuschtschas in quel temp?
 > Ma s'inclegia. A d'eiran participants e partecipantas da bgeras naziunaliteds. Tudas-chs, Spagnölas, Svedais, Americaunas, Inglais, e vaira bgera glied da la Svizra.
 < Hest imprais a cugnuoscher eir a Frances?
 > Melavita main. A magisters e magistras natürelmaing. La granda part da la glied giuvna, indigena d'eira da quel temp in vacanzas. Il cuors ho gieu lö il mais d'avuost.
 < Dürant l'eivna d'eirast cha tû imprendaivast. E che faivast la fin d'eivna, la sanda e la dumengia?
 > Eir lo s'pudaiva profiter dal program dal cuors. Pel solit as giaiva u la sanda u la dumengia cun ün car da qualche vart. Üna vouta sur sanda e dumengia. Sest, la cuntredgia da Montpellier, que es üna bellezza.
 < Que tuna bain.

- > Schi, schi. Nus essans eir ieus giò vers il süd, a la Côte d'Azur. A Nizza essans stos, per exaimpel.
- < Vais vis eir museums?
- > S'inclegia. Nus vains vis il museum da Chagall. Tuot in tuot, ourdvar bel.
- < Dimena hest pudieu imprendder frances e giodair.
- > Uschè nu's po que dir. Frances savaivi già.
- < Voul que dir cha tü discurrivast già aunz bain frances?
- > Niauncha mel. Sest, eau d'he stüdgio frances a l'universited e dun scoula.
- < Aha, lura bain.
- > Eau d'he glivro il stüdi da romanistica e fat mieus examens.
- > Tü stust s-chüser. Quelo nu savaivi.
- < Sest, eau sun ieu in Frauntscha per rinfras-cher ün pô mieu frances.
- > Cumbino cun fer bellas vacanzas.
- < A's po dir uschè. In mincha cas d'heja profito bger per la lingua e d'he gieu ün bel temp. Eau sun cuntaint.
- < Propi ün bel resultat. A'm fo plaschair per te.

2 Dialog

- > Chau Robert.
- < Chau Marta.
- > Eau d'he udieu cha tü sajast sto in Frauntscha.
- < Schi, eau sun sto ün mais in Frauntscha.
- > Eau pens cha tü varost giodieu.
- < E cu. Ad es sto stupend.
- > Ma s-chüsa. Que'm do da buonder. Che hest fat in Frauntscha?
- < Eau d'he do ün cuors da frances.

4 Dialog

- > Dimena organiso bain?
- < Schi. Il cuors d' eira organiso fich bain.
- > Ed inua hest fat il cuors?
- < A Montpellier, giò 'l süd. Nus vaivans scoula da la damaun fin al bod zievamezdi.
- > Lura bain.
- < A mezdi vaivans üna posa per gianter. Lura vaivans auncha ün u l'oter cuors. Il rest dal zievamezdi as vaiva liber. Tuot tenor as staiva a l'universited u cha's giaiva a garder qualchosa.
- > Interessant. E'l manger? Vais mangio bain?
- < Schi. A's mangiaiva bain. Eau, in mincha cas, d'he adüna gieu l'impreschiun cha'l manger saja bun. Natürelmaing d'eira da quellas e da quels chi vaivan adüna darcho qualchosa da reclamer.

7 Dictat

- < E che faivast la fin d'eivna, la sanda e la dumengia?
- > Eir lo s'pudaiva profiter dal program dal cuors. Pel solit as giaiva u la sanda u la dumengia cun ün car da qualche vart. Üna vouta sur sanda e dumengia. Sest, la cuntredgia da Montpellier, que es üna bellezza.
- < Que tuna bain.
- > Schi, schi. Nus essans eir ieus giò vers il süd, a la Côte d'Azur. A Nizza essans stos, per exaimpel.

11 Dialog

- < Dimena hest pudieu imprendder frances e giodair.
- > Uschè nu's po que dir. Frances savaivi già.
- < Voul que dir cha tü discurrivast già aunz bain frances?
- > Niauncha mel. Sest, eau d'he stüdgio frances a l'universited e dun scoula.
- < Aha, lura bain.
- > Eau d'he glivro il stüdi da romanistica e fat mieus examens.
- > Tü stust s-chüser. Quello nu savaivi.

Lecziun 16

A me capitan da las tuottas

> *Duri*

< *Erna*

- > Quinta Erna! Cu esa cun quell'istorgia cha tü hest cumanzo a quinter her?
- < Chenüna? Quella da l'accidaint ch'eu d'he gieu cul auto da mieus genituors?
- > Schi, eu d'he udieu be güst il cumanzamaint.
- < Bain. Ma sapchast, Duri, tü stust avair ün pô pazienzcha.
- > Uschè lungia nu saro'la.
- < Na, quello brich. Ma magari cumplicheda è'la. Eau vaiva da fer qualchosa giò'n Val Suot, pü precis a Ramosch, e d'he penso da cumbiner que cun üna visita a mieus genituors chi staun a Lavin. Tü sest ch'eu, al mumaint, nu d'he üngün auto. Dimena. Eau riv cul tren da las nouv giò da San Murezzan e'm ferm a Lavin. Nus fains üna bella baderleda. Martin, mieu neiv, riva e quinta da sias gitas cul velo. Il temp passa svelto. Cun que ch'eu vaiva dad esser a l'üna e mez a Ramosch, dumanda sch'eu nu pudess avair lur auto. Cha saja pü cumadaivel cu ad ir cul tren e cul auto da posta e ch'eu tuorna vers saira. Mamma ho dalum do dal cho da schi. Ma bap nu vaiva bgera vöglija. Tü sest ch'el es ün da quels chi ho üna chüra immensa per sieu auto. Guai scha l'auto nun es nettischem u scha vess da der üna bügna u ün sgraffel. Uossa ch'el es vegl, es que auncha bger pês.
- > Öö, chera tü. Eau se bain avuonda cu cha que es. Mieu frer - el es auncha giuven - es eir ün da quels pedants. Crajast ch'el am pigliess cun se, sch'eu d'he cun me eir mieu chaun. Nu vain niauncha in dumanda. Prievel cha resta ün pêr pails sül sez. Ma, per glivrer, t'ho'l listess do l'auto, tieu bap?
- < Schi, schi. cun tuc e dai e cun ün pêr skerzs cha mamma ho fat. Nus vains auncha gianto insembel ed intuorn las dudesch e mezza suni partida.
- > Ün'ura da Lavin a Ramosch. Alura hest propi pudieu ir pachific.
- < Eau nu laiva neir fer prescha. A d'eira ün bel di da sted, sur mezdi probabelmaing poch trafic. Zieva il chant d'Ardez, cun ir da Plan d'En our vers Nairs, zieva üna stüerta es dandettamaing ün tractor davaunt me. Eu saro ida var ochaunta, vegn cun forza sül frain, l'auto tira a dretta, sainza ch'eu possa fer qualchosa, vo - per furtüna traunter duos pôsts da plastica - sur l'ur da la via our e, zieva ieu giò da la costetta, as ferma'l aint illa frus-chaglia.
- > Ma cu diavel? Che hest piglio a maun?
- < Eau nu savaiva in che muond ch'eu füss. Eau nu vaiva fat ünguotta da speciel. Eau d'eira sgüra ch'eu d'eira tar la chosa e ch'eu nu giaiva pella bos-cha culs impissamaints.
- > Est steda buna da river darcho sün via u t'haune stvieu strer our?
- < Na, na. Our d'egna forza nu d'eira pussibel da gnir our. Eau d'he dalum telefono a Ramosch a dir ch'eu vegna pü tard ed a Scuol in üna garascha per fer gnir a qualchün a'm strer our.
- > Tü varost gieu üna vaira spetteda, güst sur mezdi.
- < Na, na. A saro sto l'üna ch'eu d'he telefono. Intuorn la mezza d'eirane già sül lö.
- > E l'auto? Üngüns dans?
- < Ün pêr trids sgraffels pervi da la frus-chaglia. Ma uschigliö, da nu crajer: Eau d'he pudieu ir inavaunt. In garascha a Scuol haune fat üna pitschna controlla e, ün quart da las trais, d'eiri già a Ramosch.

- > Tü nu sarost steda güst concentra da tar vossas trattativas.
- < Moo. Eau nu crai cha saja sto mel. Eau d'he quinto il prüm che cha d'eira capito e zieva vains fat giò noss affers.
- > Nun hest adüna darcho stuvieu penser a la reacziun da tieu bap?
- < Insè brich. Ma uossa vain la pü bella.
- > Tü nu varost gieu auncha üna vouta ün accidaint!
- < Na quello brich. Ma, sül traget traunter Ramosch e Scuol, lo inua cha vo gualiv, d'heja penso: Eau vögl tuottüna vair scha l'auto nu tira tort cun frener. E baincumel, cun frener traiva'l a dretta e que ferm.
- > Est lura ida a Scuol auncha üna vouta in garascha?
- < S'inclegia. E la diagnosa es steda fatta vaira svelta - il sistem ABS d'eira our d'funziun.
- > Poch agreabel. Figüra't, scha que füss capito d'inviern.
- < Schi. Il sistem es uschè sgür, cha nu's pensa cha pudess der qualche defet. - Insomma, cur ch'eu sun riveda a Lavin d'heja quinto mia aventüra.
- < E cu ho reagieu tieu bap?
- < Sest che ch'el ho dit? Per furtüna cha que es capito, cur cha tü manisaivast e na a me, cun mieus settauntases ans. Chi so che cha vessan cret ch'eu vess fat fos.
- > E dals sgraffels, che ho'l dit?
- < Poch ed ünguotta. Simplamaing: "Quels cumadarone. Eau telefon be dalum a la garascha".
- > Da ster stut. Üna buna reacziun.
- < Ma l'istorgia nun es auncha a fin.
- > Schi che es auncha capito?
- < Eau sun partida cul ultim tren. E riveda a chesa, m'inaccordschi ch'eu, sainza lair, vaiva piglio cun me las clevs da l'auto da mieus genituors. Eau telefon be dalum a'm s-chüser. "Quist es lura ün affer dal tonder", disch mamma. "Eau d'he miss in salv las clevs da reserva e nu sun pü buna da las chatter. Damaun a bunura a las set ed ün quart voul bap partir per mner a cumader l'auto. Ma eau at dun ün cussagl:
Vo a la staziun a San Murezzan e do las clevs al capotren. Eau las pigl in consegna cò a Lavin.
- > Disfurtüna e furtüna in üna as pudess dir.
- < Hai, hai. Tü vezzast. A me capitan da las tuottas.

5 Dialog

- < Cun que ch'eu vaiva dad esser a l'üna e mez a Ramosch, dumanda sch'eu nu pudess avoir lur auto. Cha saja pü cumadaivel cu ad ir cul tren e cul auto da posta e ch'eu tuorna vers saira. Mamma ho dalum do dal cho da schi. Ma bap nu vaiva bgera vöglija. Tü sest ch'el es ün da quels chi ho üna chüra immensa per sieu auto. Guai scha l'auto nun es nettischem u scha vess da der üna bügna u ün sgraffel. Uossa ch'el es vegl, es que auncha bger pês.
- > Öö, chera tü. Eau se bain avuonda cu cha que es. Mieu frer - el es auncha giuven - es eir ün da quels pedants. Crajast ch'el am pigliess cun se, sch'eu d'he cun me eir meu chaun. Nu vain niauncha in dumanda. Prievel cha resta ün pês pails sül sez.

14 Dialog

- > Est steda buna da river darcho sün via u t'haune stvieu strer our?
- < Na, na. Our d'egna forza nu d'eira pussibel da gnir our. Eau d'he dalum telefono a Ramosch a dir ch'eau vegna pü tard ed a Scuol in üna garascha per fer gnir a qualchün a'm strer our.
- > Tü varost gieu üna vaira spetteda, güst sur mezdi.
- < Na, na. A saro sto l'üna ch'eau d'he telefono. Intuorn la mezza d'eirane già sül lö.

Lecziun 17

Forsa suni propi ün pô pedant

> *duonna*
< *Tumasch*
+ Flurin

- > Taidla sbragind! Quista vouta stu la squedra naziunela svizra avair guadagno.
< Alura gnaron Flurin e Silvia in pocha pezza our da stüva a quinter cu cha la partida es ida a glivrer.
- > Avaron bain da tratter auncha ün mumaint la partida Tü poust esser sgür cha vo auncha üna pezza. Pür do auncha ün cuc süllas curunas da cudeschs. Forsa chattast qualchosa chi t'interessa.
- < Oda! A vegnan già.
- > Öö, Flurin. Guarda cha'd es cò tieu cusdrin Tumesch.
- + Schi, be ün mumaint. Silvia ho prescha dad ir. Eau vegn dalum. - Chau Tumesch. Che fest da bun?
- < Tü vezzast. Eau sun ch'eau guard tias curunas da cudeschs. Eau vegn ün pô sbundragiand. Tü hest üna vaira collecziun da cudeschs rumauntschs. Da nu crajer cha detta taunts.
- + Ma sest, eau d'he ramasso da cò e da lo e daspö ans ed ans. Eau d'he tuot la collecziun da la Chasa paterna, tuot ils Chalenders ladins, tuot las Annalas. Ed eir dals scriptuors e da las scripturas guarda dad avair tuot las publicaziuns, scha pussibel.
- < Schi, schi. Eau d'he vis.:Cla Biert, Silvio Camenisch, Reto Caratsch, Selina Chönz, Gion Deplazes, Pader Alexander Lozza, Göri Klainguti, Giachen Hasper Muoth, Jon Nuotclà, Andri Peer, Oscar Peer, Leo Tuor, Men Rauch, Basler Puorger, Schimun Vonmoos.
- + Hai , hai. Ad ho ladins, valladers e puters, sursilvans, surmirans. Eau d'he eir cudeschs vegls. Guarda cò! E quist es la curuna dals cudeschs in rumauntsch grischn.
- < Dad Oscar Peer nu d'heja auncha let "Viadi sur cunfin". Pudessi avair quel cudesch ad imprast? Scha tü nu'l drouvast güst. Eau d'he dad ir damaun giò Solothurn e, fand viedi, impè da leger be la giasetta u ün'illustrada, vessi plaschair da pudair leger quel roman.
- + Eau incleg fich bain. Ma tü hest vis. Eau d'he be quel exemplar. Eu stögl esser sgürischem cha tü il dest inavous. Roba imprastada es svelt schmancheda. Sch'eau nu tgness uorden, schi in poch temp d'heja dapertuot ün u l'oter chi mauncha, üna babilonia.
- < Guarda. Eau at garantesch ch'eau il main inavous, apaina turno sü da Solothurn.
- > Da Tumasch at poust fider. Que nun es il prüm cudesch cha tü al imprastast.
- + Hai, hai. Ma l'otra vouta, cun quels töchs teater da Jon Nuotclà, d'heja stuvieu stumpler e stunpler. Zieva trais mais d'heja pür survgnieu inavous la broschüretta. Ed alura, fors suni eir ün pô ün pedant, hest ün adüs dal tonder. Impè da druver ün segn da cudeschs, fest mincha vouta cha tü il mettast d'vart, ün uraglia süsom a dretta. Ün adüs schmaladiu, per dir la vardet.
- + Öö, be nu t'agiter. Tü hest radschn. Da quinderinavaunt vögli fer atenziun. Ma sest, sch'eau met aint üna cartulina scu segn, schi'm vegnan adimaint ils

- prüms ans da scoula, cur cha, legiand, a's vaiva dabsögn d'üna cartulina per nu sbaratter lingia.
- < Hai, hai. Ma uossa est creschieu. Tü stust s-chüser. Que es oramai mieu esser, ch'eau di be qualiv our que ch'eau pens. Mieus cudeschs stust tratter bain. Eau sun ün collecziuneder.
- > Spetta, spetta, Tumasch. .Eau crai cha nus hegians da qualche vart üna vaira reserva da segns da cudeschs. Üna libreria ils vaiva dos üna vouta scu reclama.
- < Schi, schi. Eau se precis. Quels sun süll'ultima curuna, sül quart tablar. Vo e guarda e tü ils chattast.
- > Alura at dains il cudesch ed il segn da cudeschs.
- < Eau vess bod vögliä da fer scu aint illas bibliotecas. Da fer der üna artschvüda. Alura füssi sgür dad avair uorden. Forsa suni propi ün pô pedant.
- + Forsa bain. Ma intaunt, il pedant m'ho do il cudesch. Ed eau sun cuntaint. Eau at quint alura cu cha "Viadi sur cunfin" m'ho plaschieu. Eau se ch'eau vaiva let fich gugent il raquint "Accord".
- < Eir "Viadi sur cunfin" es scrit bain. Tü vezzarost. Dal rest. Hest già la versiun filmeda dad "Accord"?
- + Na. Na ch'eau m'algordess. Ma bain, cur cha tü am mainast inavous il cudesch, schi guardains güst insembel "Retuorn". Que es il titul dal film. Eu il d'he sün video. A'm do da buonder che cha tü dist.

2 Dialog

- > Öö, Flurin. Guarda cha'd es cò tieu cusdrin Tumesch.
- + Schi, be ün mumaint. Silvia ho prescha dad ir. Eau vegn dalum. - Chau Tumesch. Che fest da bun?
- < Tü vezzast. Eau sun ch'eau guard tias curunas da cudeschs. Eau vegn ün pô sbundragiand. Tü hest üna vaira collecziun da cudeschs rumauntschs. Da nu crajer cha detta taunts.
- + Ma sest eau d'he ramasso da cò e da lo e daspö ans ed ans. Eau d'he tuot la collecziun da la Chasa paterna, tuot ils Chalenders ladins, tuot las Annalas. Ed eir dals scriptuors e da las scripturas guarda dad avair tuot las publicaziuns, scha pussibel.

8 Dictat

- < Dad Oscar Peer nu d'heja auncha let "Viadi sur cunfin". Pudessi avair quel cudesch ad imprast? Scha tü nu'l drouvast güst. Eau d'he dad ir damaun giò Solothurn e, fand viedi, impè da leger be la giasetta u ün'illustrada, vessi plaschair da pudair leger quel roman.
- + Eau incleg fich bain. Ma tü hest vis. Eau d'he be quel exemplar. Eu stögl esser sgürischem cha tü il dest inavous. Roba imprasteda es svelt schmancheda. Sch'eau nu tgness uorden, schi in poch temp d'heja dapertuot ün u l'oter chi mauncha, üna babilonia.
- < Guarda. Eau at garantesch ch'eau il main inavous, apaina turno sü da Solothurn.

Lecziun 18

Est tü adüna rafradida?

> *hom*

< *Marta*

- > Ma che esa cun te, Marta? Est tü adüna rafradida?
- < Taidla. Que ch'eau d'he pera be ün dafraid. Inclegiast che ch'eau manag?
- > Na. Per dir la vardet, eau nun incleg. Che es que alura, scha nun es ün dafraid?
- < Eau nu sea neir eau inandret che cha'd es.
- > Ma es que alura uschè cha tü est allergica.
- < Schi. Cler ch'eau sun allergica. Eau sun allergica sün da tuot ils pollens pussibels, eau sun allergica sün puolvra, sül pail da giats e da chauns, da chavagls e che se eau tuot.
- > Ma cò tar te nu vezzia nei giats, ne chauns, ne chavagls. E puolvra nu'm pera neir cha saja. A vain cunagieu cun chüra e que minchadi.
- < Vezzast. Que es apunta mieu problem.
- > Eau m'impais cha tü sajast steda tar ün specialist u tar üna specialista.
- < Cler ch'eau sun steda. Cha stopcha esser ün'allergia, ho'la dit mia doctressa. Ma precis sün che nu's so que.
- > Ma uschè es que impussibel, chera Marta. Ün vaira ströz. Tü est praticamaing adüna cun ün fazöl da palperi vi dal nes u suot il nes. Tü stust fer qualchosa.
- < Schi, ma uossa m'ho'la tramiss tar ün allergolog. Quel, fin uossa m'ho dit circa il listess scu mia doctressa. Ma el m'ho do otras masdinas. Quellas am stessan immuniser cunter il pollen. Sest, l'an passo d'heja gieu eir attachas d'astma. Que es fich dischagreabel.
- > Hai... - Schi...- . Uossa am vegn que adimaint. Üna vouta, l'an passo, t'haune stuvieu mner d'urgenza a l'ospidel.
- < Ed alura m'haune chüreda cun cortison, il prüm. Eau vaiva dit: per l'amur da Dieu chai'm dettan qualchosa per cha nu capita mê pü qualchosa uschè - üna simla attacha d'astma nu lessi avair mê pü.
- > Quelo inclegi.
- < Uossa am chürane apunta cullas masdinas ch'eau d'he dit.
- > Hest fiduzcha in tieu allergolog? È'l infurmo eir sur dal pü nouv?
- < Eau sper. Oter nu possi fer.
- > Nun hest mê pondero da pruover eir cun mezs omeopatics? In cas da reacziuns allergicas haune success, scu cha pera.
- < Maa... - Eau nu se. Per at dir la vardet. Eau nu'm fid memma da l'omeopatia. Eau nu crai cha que saja qualchosa chi's po propi piglier sül seri.
- > Perche?
- < Eau nu se. Tü rivast aint illa stanza da consultaziun e stest lo sün ün s-chabè ed alura cumainzane a fer üna bgeras dumandas chi nun haun de chefer propi ünguotta cun que cha tü hest. A nu't faun üna visita scu cha tuocha, a nu't piglian il saung per fer las prouvas necessarias...
- > Schi. D'accord. Que nun es üna visita scu cha s'es adüso. Ma a vair bain è'la fich precisa. T'algordast auncha dal cas da mia sour?
- < Aa. schi, schi.
- > Ella vaiva adüna darcho mel il stomi.

- < Schi ed alura mel il cho. Ella tagnaiva üna dieta severischma, ella mangiaiva tuot be roba na cundida. Alura pigliaiv'la masdinas, ün di schi, ün di na, ün di püssas ün di pü pochias, cuccuns, guots, insomma ün vaira masdügl da prodots. Dit cuort e böñ: ün pover masdinöz. Finelmaing, eau nu se chi chi l'ho cusglieda, è'la ida tar ün omeopat e quel ho chatto la stüerta. El l'ho do las masdinas ch'ella piglia auncha hoz, scha fo dabsögn e mia sour es steda bain.
- > Sto'la propi bain?
- < Schi. Dafatta fich bain.
- > Nun es que uschè cha tia sour s'ho forsa lascheda sugerir qualchosa?
- < Que po esser. Sainz'oter. Ella as lascha influenzear facilmaing. Ma ella ho lascho tratter eir a sieu figl dal listess omeopat. Quel vaiva per main da che dafraids, starveras e mel las uraglias. Uossa, apaina ch'el sainta cha vo vers ün dafaraid, al do'la masdinas omeopaticas e davent esa. Ed iffaunts, scha nu's fo ün'intera istorgia landrour, nu's laschan sugerir qualchosa uschè svelto.
- > Quello nu crai eau be uschè. Tals iffaunts as sviluppa il sistem immunitari cul ir dal temp. Dimena, cul crescher suni alura eir viepü resistentis.
- < A nu'm pera uschè facil da't persvader.
- > Tü hest radschun. Eau, per mia part, stögl avair ün meidi chi inclegia qualchosa e chi'd es bun da'm declarer precis che ch'eau d'he e che effet ch'üna masdina po avair e na ün chi prouva ün pô da cò, ün pô da lo. Fin uossa d'heja gieu l'impreschiun cha m'hegian tratteda ün pô scu cha gniva.
- < Eau poss incleger a te. Ma tü stust guarder eir la vart finanziela. Scha tü vest tar ün omeopat, schi at cuosta que ün bun pô pü poch cu que cha tü hest spais fin uossa.
- > Ma bain. Scha la cura ch'eau fatsch uossa nu vess da funziuner, alura forsa pruvaregia.
- < Eau at dun l'adressa.
- > Vo bain. Alura scrivi sü.

8 Dialog

- > T'algordast auncha dal cas da mia sour?
- < Aa. schi, schi.
- > Ella vaiva adüna darcho mel il stomi.
- < Schi ed mel il cho. Ella tagnaiva üna dieta severischma, ella mangiaiva tuot be roba na cundida. Alura pigliaiv'la masdinas, ün di schi, ün di na, ün di püssas ün di pü pochias, cuccuns, guots, insomma ün vaira masdügl da prodots. Dit cuort e böñ: ün pover masdinöz. Finelmaing, eau nu se chi chi l'ho cusglieda, è'la ida tar ün omeopat e quel ho chatto la stüerta. El l'ho do las masdinas ch'ella piglia auncha hoz, scha fo dabsögn e mia sour es steda bain.
- > Sto'la propi bain?
- < Schi. Dafatta fich bain.

12 Dictat

> T'algordast auncha dal cas da mia sour?

< Aa. schi, schi.

> Ella vaiva adüna darcho mel il stomi.

< Schi e mel il cho. Ella tгнаiva üna dieta severischma, ella mangiaiva tuot be roba na cundida. Alura pigliaiv'la masdinas, ün di schi, ün di na, ün di püssas ün di pü pochass, cuccuns, guots, insomma ün vaira masdügl da prodots. Dit cuort e bönn: ün pover masdinöz. Finelmaing, eau nu se chi chi l'ho cusgliedada, è'la ida tar ün omeopat e quel ho chatto la stüerta. El l'ho deda las masdinas ch'ella piglia auncha hoz, scha fo dabsögn e mia sour es steda bain.

> Sto'la propi bain?

< Schi. Dafatta fich bain.

Lecziun 19

Ushè fras-ch già la damaun

> *Rita*
 + *Mario*
 < *hom*

Prüm inscunter: La damaun in büro

- > Bun di, Mario. Taidla. Heast già vis ils plans da l'hotel nouv cha'd haun progetto? A sun stupends.
- + Lascha'm cun pos cun tieus schmaladieus plans. Eau d'he da fer avuonda cun mia statistica.
- > Öö, Mario, che reacziun? Est gnieu our d'let cul pè sbaglio?
- + Eau at di auncha üna vouta, na, eau at rouv, lascha'm cun pos.
- < Taidla, Rita. Discuorra zieva sur dals plans da l'hotel nouv. Tü stust savair cha, fin intuorn las desch, a nu's das-cha niauncha pruver da discuter cun Mario. El drouva sieu temp fin ch'el es sdadso e ch'el as sainta bain. El ho fadia la damaun. Da las voutas riva'l dafatta memma tard. Pel solit cun üna tscheruna. El salüda melapaina. A's stu accepter ad el scu ch'el es e na tschercher da'l müder. Tü sest ch'el fo buna lavur.
- + Che impertinenz da discuorrer cun me e sur da me già da quistas uras. Spettèfin cha'd es mezdi. Alura suni sdasdo eir eu.

Seguond inscunter: A mezdi, tal gianter

- > Hoz in damaun vaivast la glüna culs pizs insü.
- + Ma na na. Eau sun adüna uschè la damaun. Eau drouv mieu temp per am sdasder e per m'integrer. Che vögli fear: Eau sun oramai ün dormigliun.
- < Nu güda ünguotta, neir scha s'es pü cu amiaivel cun te?
- + Na. Cha'l diavel porta. Que alura am foa gnir las vainchequatter. Crajast ch'eau nu m'inaccordscha cha que es tactica davart da quel u quella chi'd es amiaivla.
 E que nu cumporti dafatta brich.
- > Cu es que alura a chesa tar te, la damaun?
- + Cu cha que es? Cur cha'l svagliarin sclingia, intuorn las ses e mez, vo que lönch fin ch'eau l'od. Pel solit il pigli in maun. Cur ch'eau il d'he piglio in maun, fatsch eau la glüsch e püf aint pel quadrant per garder las quauntas cha'd es. Eau am dun tuotta fadia da nu m'indrumanzer, intaunt ch'eau tscherch d'identificher la pusiziun dals bratschs da l'ura. La battosta cunter la sön es guadagnada pür cur ch'eau sun propi gnieu our d'let. Sch'eu fatsch taunt da rester in let, schi sgür ch'eau m'indrumainz auncha üna vouta.
- < E scha que capita, rivast memma tard. Nischi?
- > Nun hest ün seguond svagliarin chi vo giò ün pô pü tard?
- + Schi. Ma quel d'heja pür daspö duos eivnas. Nu's vaivas s'inachüerts ch'eau nu sun pü gnieu memma tard daspö duos eivnas? Avaunt capitaiva que per main da che ch'eau m'indrumanzaiva e durmiva inavaunt scu ün tass. E cur ch'eau am sdasdaiva, bgeras voutas pür lönch zieva las ooch, gnivi grit e malpazchaint e giaiva per que d'intuorn scu üna muos-cha sainza cho. Ün pover esser. Üna confusiun intera. Üna vouta manchaivan ils ögliers, üna vouta las clevs chesa e, per glivrer, schmanchaivi da piglier la buorsa u las clevs da l'auto.

- < Eau nu crai chai saja agreabel dad esser tar te a chesa la damaun.
- + Nun exagerer, Rita. Sch'eau am sdaisd a temp, sunia tuot pachific. Eau vegn mez sönanto per que d'intuorn, am ragoul pachific. Ma eau nu cumport, sch'eau vegn disturbo. Mieu corp drouva tuot cuort dapü temp per gnir sün turas.
- > Cur ch'eau faiva mieu giarsunedi, vaiv eir eau üna fadiatscha la damaun. Üna vouta cha mieuss genituors d'eiran ieus in vacanzas e ch'eau d'eira sulet a chesa nu d'heja udieu il svagliarin e sun sdasdo pür a mezdi. Che fer? Inventer üna s-chüsa marscha u dir cler e net a mieu patrun che cha d'eira capito.
- + Vaivast ün patrun sever?
- > Schi fich. Ma el vaiva eir umor. Tü sest cu ch'el es, sar Giacumin. Zieva avoir pso il pro ed il contra d'heja penso da dir precis che cha d'eira capito.
- < E cu ho'l reagieu?
- > El ho fat üna tschera seriusa, ho dit cha que nu das-cha capiter pü e ch'eau stopcha garder da piglier zieva la lavur pü svelt pussibel, ch'el nu tolerescha retards.
- + Es que sto l'ultima vouta?
- > Schi que es sto üna scoula. Zieva glivro il giarsunedi d'heja cumanzo a ster sü fich a temp la damaun. Aunz cu culazchuner vegni a cuorrer, cun tuot las oras.
- + Uschè fras-ch già la damaun?
- > Schi. Eau m'allegr dafatta da fer mia cuorsa.
- < Eir eau fatsch daspö ün pêr ans gimnastica la damaun. Que am fo bain.
- + Ed eau, per mia part, stuvaro piglier in cumpra ch'eau vegn be plaun sün turas. Minchün nun es listess. Eau am stögl laschear ün pô temp e scha vus pigliais nota da quello nu d'heja ünguotta incunter. Il pü gugent vessi üna piazza inua ch'eau pudess cumanzer a lavurar pür intuorn las desch la damaun. A'm füss listess da lavurer plü lönch la saira, magari fin las set u las och. Chi so sch'eau d'he la furtüna da chatter qualchosa uschè?

7 Dialog

- > Cu es que alura a chesa tar te, la damaun?
- + Cu cha que es? Cur cha'l svagliarin sclingia, intuorn las ses e mez, vo que lönch fin ch'eau l'od. Pel solit il pigli in maun. Cur ch'eau il d'he piglio in maun, fatsch eau la glüsch e püf aint pel quadrant per garder las quauntas cha'd es. Eau am dun tuotta fadia da nu m'indrumanzer, intaunt ch'eau tscherch d'identificher la pusiziun dals bratschs da l'ura. La battosta cunter la sön es guadagnada pür cur ch'eau sun propi gnieu our d'let. Sch'eu fatsch taunt da rester in let, schi sgür ch'eau m'indrumainz auncha üna vouta.
- < E scha que capita, rivast memma tard. Nischi?

12 Dictat

- > Hoz in damaun vaivast la glüna culs pizs insü.
- + Ma na na. Eau sun adüna uschè la damaun. Eau drouv mieu temp per am sdasder e per m'integrer. Che vögli fear: Eau sun oramai ün dormigliun.
- < Nu güda ünguotta, neir scha s'es pü cu amiaivel cun te?
- + Na. Cha'l diavel porta. Que alura am foa gnir las vainchequatter. Crajast ch'eau nu m'inaccordscha cha que es tactica davart da quel u quella chi'd es amiaivla.
E que nu cumporti dafatta brich.

Lecziun 20

Cu as discha snowbord per rumauntsch?

Dialog

- Luzia: Chau Tumasch. Vest eir tü in viedi?
Tumasch: Schi. Eau d'he dad ir giò Aarau per l'affer. Ün cuors da perfecziunamaint. E tü, Luzia?
Luzia: Eau vegn ad üna seduta da l'organisaziun dals magisters e da las magistras da musica giò Turich. Eau profitaro güst eir auncha da fer ün pêr cumpras.
Tumasch: T'es que dret, scha nus fains viedi insembel?
Luzia: Pü cu dret. Ma eau drouv auncha ün pô temp per am preparar.

Minchün piglia sieu bigliet. Aint il tren tschaintane ün visavi a l'oter.

- Luzia: Hest guardo la discussiun a la televisiun rumauntscha in dumengia saira?
Tumasch: Oter cu. Daspö ün temp guardi regularmaing. A faun bunas emischiums. Ed eau m'allegr da las garder. Avaunt ans d'eira que pü problematic.
Luzia: Hest bado cu cha discurrivan?
Tumasch: Ünguotta da speciel. Scu al radio. Minchün in sieu idiom. Il mainadiscussiun discurriva sursilvan, sch'eau nu'm sbagl. Ün dals perits discurriva vallader. La duonna, chi d'eira fich critica, a'm pera ch'ella discurriva surmiran. Ün rapreschantant da la politica discurriva rumauntsch da Schons.
Luzia: Nu t'ho que disturbo cha vaivan invido eir ad ün da lingua tudas-cha? Cha quel inclegiaiva, ma nu discurriva rumauntsch?
Tumasch: A me pera que bain fat. A vess mancho qualchosa, scha quel da lingua tudas-cha nu vess piglio part a la discussiun. L'opiniun da la part dal chantun chi discorra tudas-ch d'eira importanta, impustüt tal problem da la scoula.
Luzia: Esser s'ho que vis cha's po tratter in rumauntsch eir problems pü cumplichos. E que eir sainza druver per main da che ün pled tudas-ch.
Tumasch: Ma cur cha sun rivos tar l'economia, sun gniesus ils „global players“ ed oters plets anglais. A'm pera cha que nu disturba. Esser es que qualchosa tuot natürel tar l'economia e tal sport. Eau nu füss bun da chatter motifs per pretender cha's stuvesse chatter per forza ün term rumauntsch pel computer.
Luzia: Eau sun da listess avis. Zoom, shampoo, cocktail, eir o.k. am peran plets chi nu disturban. Pel snowbord es sto cò "l'assa" tuot natürelmaing e pel "Surfbrett" "l'assavela".
Tumasch: "Snowbord" ed "assa" vegnan druvos tuots duos. E que nu'm pera mel. Ma cò am vain adimaint qualchosa ch'eau stögl bod manzuner. Ün pô per skerz. Tar nus nu vo que adüna glisch culs plets anglais. Ün vegl barba chi nu vaiva üngüna idea d'anglais, quel dumandaiva a seis neiv, sch'el hegia piglio il „schnobart“.
Luzia: Hai, hai. Ün stupend exaimpel. Tal jeep es sto il pled scrit chi ho gieu influenza il prüm. Quel veicul ho lönch gnü nom „il jep“ in Engiadina. Ma, scha's pensa cu cha la vita s'ho müdeda in nossas vschinaunchas

ils ultims ans, schi es que listess da ster stut cha'l rumauntsch es sto bun da s'adatter.

Tumasch: Tar tschertas expressiuns drouva que sieu temp. Mia tatta, da que m'algardai auncha bain, quella giaiva cul „zug“ e dschaiva cha sieu cusdrin Dumeng lavura tar la „bahn“. A me pera cha saja ieu magari lönch fin cha'l „tren“ e la „viafier“ sun gnies druvos generelmaing.

Luzia: Hai, hai. Fin tar la viafier es il svilup ieu magari pachific. Ma zieva ils ans sessaunta es que gnieu scu üna lavina. Il prüm la müdeda da structura tar las purarias, alura il turissem. A listess temp incirca, la derasaziun dals mezs da massa electroncis ed uossa l'economia chi's globalisescha. Tuot svilup chi nu cugnoschan cunfins linguistics u politics. A me pera cha'l rumauntsch saja gnieu brav aint illas strettas.

Tumasch: Scha tü guardast che cha scoula, radio e televisiun haun presto in quel temp a favur dal rumauntsch, schi's po que sgür der notas vaira bunas.

Luzia: Schi, schi quello dschess eir eau. Ma scha tü taidlast bain, aint il tren, a l'ustaria tar la lavur, schi dessast probabelmaing notas main bunas. Scha'l pled rumauntsch mauncha, schi dai, aint cun ün pled tudas-ch. Ed il rumauntsch es minchatant eir na mel tudas-cho.

Tumasch: Eau tuorn auncha üna vouta tar mia tatta. Ad ha druvo ün pêr generaziuns fin cha'l „schrainer“ es sto ün falegnam. Il pled nouv rumauntsch as stu propi chaser aint. Sch'el vain resentieu scu artificiel, as drouva pü gugent il pled tudas-ch u anglais.

Luzia: Schi. A'm vain güst adimaint cha mia nona discurriva adüna dal „Reissverschluss“. Ed alura es gnida la proposta „zip“ e quella ho gieu success, be dalum.

Tumasch: Per me sun que cas da furtüna. Per me neir il lift nu stu gnir rimplazzo tres l'ascensur. Ascensur ho per me qualchosa d'artificiel, da purist e da grander.

Luzia: Eau resaint eir uschè. Ma cur ch'eau od a dumander: „Hest bun?“ per „Stest bain?“ u „Cu stest?“ uo „Cu vo que?“, alura am pera ch'eau am stopcha duostar.

Tumasch: Hai, hai. Que es precis: „Häsch es guot?“ A surpiglian la fuormla sainza s'inaccordscher che cha capita. Üna interferenza tipica. Forsa scu in Svizra francesa cun lur „Tu viens avec?“ chi'd es precis: „Khusch mit?“

Luzia: Ma di tuottüna cler e net. Che fest alura in da quels cas? Laschast cha tuna u rendast attent?

Tumasch: Eau, per mia part, rendess attent, ma na cun tun d'imbüttamaint u culla pretaisa da vulair savair meglder. Ed alura. Il temp mussaro che fuorma chi'd es pü ferma e pü vitala.

Luzia: Eau pens cha que saja eir ün pô üna dumanda dal tact. Cultiver üna lingua e tschercher da la discuorrer bain stu esser qualchosa chi fa plaschair. Que nu vela be pel rumauntsch. Que stu rester ün gö chi fo gust. Gust da chatter, per exaimpel, ün'expressiun chi's cunfo. Scha s'antiva cun da quels e cun da quellas chi, cun lur schmagna da mantegner il rumauntsch, impedeschan als oters dad esser spontans e da giodair da s'exprimer, schi sgür cha tuot la chüra fo pü dan cu nüz.

Tumasch: Eau crai cha nus sajans da listess avis in quist regard. Ma pervi dal rumauntsch grischun, lo nu suni uschè entusiastic scu tü.

Luzia: Tü sbagliast, scha tü dist ch'au saja ün'entusiasta. Eu crai ch'eau saja simplamaing üna realista. A faiva dabsögn d'üna lingua scritta chi tendscha sur las singulas vals oure chi po valair per tuot ils

Rumauntschs in Grischun. Eau pens cha la lavur pel rumauntsch grischun, cul post da lingua da la Lia rumauntscha, hegia güdo a svilupper bunas strategias per cha la lingua rumauntscha possa ster a pêr ed a pass cul svilup actual.

Tumasch: Quelo crai eir eau. Scha's chatta ün pled nouv in rumuntsch grischun, es que pel solit magari simpel da'l transfurmer in ün dals idioms existents, in puter, in vallader, in sursilvan, in surmiran u in rumauntsch da la Val Schons.

Luzia: Alura pensast eir tü cha cudeschs per iffaunts scrits in rumauntsch grischun, scu per exaimpel quels bellischems cudeschs sur dals mammals u sur dals utschels, sajan üna buna chosa.

Tumasch: Eau nu se quaut derasos cha sun e cu cha vegnan druvos. In mincha cas sune bain fats, actuels e fich informativs.

Luzia: A saro da spetter auncha ün pô per pudair avoir ün güdicat. In ün pêr ans as savaro dal sgür dapü. - Ma uossa stust be s-chüser. Eau stögl piglier notiers mieu palperam per am preparar. Uschiglio vegni tuot gniervusa.

Tumasch: Ma il tema da discussiun es sto interessant. Nu gnissast tü e tieu hom in sanda saira tar nus a tschaina. Nus vains invido eir a duos collavuratuors da l'ANR (Agentura da Novitats Rumantscha).

Luzia: Eau crai cha que possa funcziuner. Grazcha fich.

5 Dialog

Luzia: Nu t'ho que disturbo cha vaivan invido eir ad ün da lingua tudas-cha? Cha quel inclegiaiva, ma nu discurriva rumauntsch?

Tumasch: A me pera que bain fat. A vess mancho qualchosa, scha quel da lingua tudas-cha nu vess piglio part a la discussiun. L'opiniun da la part dal chantun chi discuorra tudas-ch d'eira importanta, impustüt tal problem da la scoula.

Luzia: Esser s'ho que vis cha's po tratter in rumauntsch eir problems pü cumplichos. E que eir sainza druver per main da che ün pled tudas-ch.

Tumasch: Ma cur cha sun rivos tar l'economia, sun gniesus ils „global players“ ed oters plets anglais. A'm pera cha que nu disturba. Esser es que qualchosa tuot natürel tar l'economia e tal sport.

7 Dictat

Luzia: Eau sun da listess avis. Zoom, shampoo, cocktail, eir o.k. am peran plets chi nu disturban. Pel snowbord es sto cò "l'assa" tuot natürelmaing e pel "Surfbrett" "l'assavela".

Tumasch: "Snowbord" ed "assa" vegnan druvos tuots duos. E que nu'm pera mel.

Luzia: Ma, scha's pensa cu cha la vita s'ho müdeda in nossas vschinaunchas ils ultims ans, schi esa listess da ster stut cha'l rumauntsch es sto bun da s'adatter.

Tumasch: Tar tschertas expressiuns drouva que sieu temp. Mia tatta, da que m'algor di auncha bain, quella giaiva cul „zug“ e dschaiva cha sieu cusdrin lavura tar la „bahn“. A me pera cha saja ieu magari lösch fin cha'l "tren" e la „viafier“ sun gniesus druvos generelmaing.